

Kunsten å gi

Månedsbrev 09/2014

Sparebankenes ånd og idégrunnlag lever videre i sparebankstiftelsene. Og vil gjøre det selv om antall sparebanker stadig går nedover – fra 418 for 40 år siden, til 107 i dag.

Arne Jon Isachsen

**Centre for Monetary
Economics (CME)**

Knut Hamsun kunne å skrive, som de sier på Toten. Skildringen av hvordan August – i romanen av samme navn – går frem for å få fart på det lille samfunnet han selv er en del av, er kostelig.

Polden bank etableres ...

Fisket i det lille samfunnet Polden der nord har vært bra noen år. Stedet opplever en viss innflytting. Postkontor er åpnet. På tide med en egen bank, mener August. Men hvordan få sine sindige sambygdinger med seg på det? Det gjelder å få folk til "å skrive seg på", dvs. tegne seg for aksjer i den nye banken, der pengene skal innbetales senere. Her innkalles til stiftelsesmøte. August skjønner at en form for konkurranse er lurt. Om Edevart som knapt har nåla i veggen, tegner seg for femti aksjer, da må vel han Karolus tegne seg for det samme? I forkant har August samtalen med Edevart og latt ham forstå at når tiden for innbetaling av aksjene kommer, vil August selv bla opp pengene som trengs.

Planen virker. Sindige poldenværingene lar seg presse til å legge mer penger i potten enn de vel hadde tenkt seg i utgangspunktet. Men hvorfor gjorde folk i Polden det? Troen på fremskrittet og på en god avkastning på aksjene lå vel bak. Men hva med sparebanker, hvorfor har vi i det hele tatt fått slike? Noen brave borgere betaler inn et beløp hver, vel vitende om at de aldri vil få se noe mer til disse pengene. Hvilket incentiv har de til det?

... og Lillesands Sparebank følger etter

Ta Lillesands Sparebank som ble etablert i 1852 med et grunnfond på 273 spesidaler. Byens egen bank. Med en direksjon bestående av sakfører, lensmann, to kjøpmenn, konsul og kirkesanger. Her er lov og orden representert. Så vel som børs og katedral. Alle er med. Men hvorfor? Til byens beste. Som i neste omgang trolig ville være til eget beste.

Med Lillesands Sparebank har det gått godt. "... en bank som kjenner det lokale næringslivet til fingerspissen", som det heter på bankens egen hjemmeside. Eller hva skal man si til en kapitaldekning på 24 prosent der kravene fra myndighetene er 8 prosent; en innskuddsdekning på 75 prosent; og et gavefond på 4,5 millioner kroner? Med sparebanken i Polden gikk det ikke like bra. (Ta fram August og les boka en gang til så får du selv se.)

*En aksjonær med ti prosent eierandel
bør vel også ha plass i styret?*

Adelsmerket til sparebankene

Men nettopp måten å etablere bank på – at stedets brave borgere selv legger pengene på bordet, til fellesskapets beste, uten noe krav på noen gang å skulle se disse pengene igjen – er jo kjennetegnet, eller adelsmerket, til sparebankvirksomheten slik den vokste fram i Norge. Det er disse pengene vi nå gjenfinner i

sparebankstiftelser som det stadig blir flere av. Eierløse penger som ender opp i eierløse stiftelser, hvis formål er å tilgodese allmenntillegelige forhold og tiltak i samfunnet. Mer presist, i lokalsamfunn der sparebanken som pengene kommer fra, har sin opprinnelse og drev sitt virke.

Sparebankstiftelsen DNB etableres ...

Sparebankenes ånd og idégrunnlag lever videre i sparebankstiftelsene. Og vil gjøre det selv om antall sparebanker stadig går nedover – fra 418 for 40 år siden, til 107 i dag.

Den første sparebankstiftelsen fikk vi i 2002 da Gjensidige NOR Sparebank ble omdannet til et aksjeselskap. For året etter å bli fusjonert med DNB Holding. I dag sitter Sparebankstiftelsen DNB på verdipapirer med en markedsverdi på over 20 milliarder kroner. To tredjeparter av denne verdien kan tilskrives en stor bunke med aksjer i DNB, tilsvarende nær ti prosent av bankens samlede aksjekapital. Kun staten, med 34 prosent av aksjene, er en større eier. Nest største private investor er Blackrock Investments med en eierandel på 1,83 prosent.

Hva gjelder "Policy for eierskap i DNB", leser vi følgende på hjemmesiden til stiftelsen:

Vårt eierskap i DNB skal følges opp gjennom et aktivt engasjement, der vi stiller krav til viktige sider av virksomheten. Våre krav og forventninger skal kommuniseres tydelig til konsernet og offentliggjøres på våre nettsider.

Hvorfor nøye seg med offentliggjøring på nettsidene? En aksjonær med ti prosent eierandel bør vel også ha plass i styret? Mon tro om ikke nytilsatt daglig leder i Sparebankstiftelsen DNB, André Støylen, snart er å finne som styremedlem i DNB?

... og flere sparebankstiftelser kommer etter

I 2009 fikk vi en lovendring som gjorde det mye enklere å etablere sparebankstiftelser. Ved utgangen av 2013 hadde vi 25 slike, med til sammen 25 milliarder kroner i bokført egenkapital. Det er betydelig mindre enn markedsverdiene av midlene som stiftelsene sitter på. For DNBs vedkommende var bokført egenkapital ved inngangen til inneværende år på nær 11 milliarder kroner, mens markedsverdien av papirene som stiftelsen disponerer, nesten det dobbelte. Sparebankstiftelsen SR-banken, som ble etablert i 2012, er den nest største. Med bokført egenkapital på vel tre milliarder kroner.

I fjor delte sparebankstiftelsene ut gaver tilsvarende én prosent av bokført egenkapital, eller for nærmere 250 millioner kroner. Jeg stusser ved dette beløpet. Er det ikke temmelig puslete og lite? Om markedsverdien av midlene er det dobbelte, er det i så fall snakk om bare en halv prosent i gaver som kommer allmennheten til nytte.

I fjor delte sparebankstiftelsene ut gaver tilsvarende én prosent av bokført egenkapital, eller for nærmere 250 millioner kroner

Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DNB

Fritt Ord er en erfaren utdeler av milde gaver. Denne stiftelsen, som ble etablert i 1974 av blant andre Jens Henrik Nordlie, direktør i Narvesen Kioskkompani, har Narvesen-aksjene som grunnkapital. Ved dyktig håndtering av denne kapitalen satt Fritt Ord ved inngangen til fjoråret med en "formålskapital" på vel 2,9 milliarder kroner. Det kan sammenlignes med Sparebankstiftelsen DNBs vel 20 milliarder.

I 2012 delte Fritt Ord ut 86 millioner kroner. Driftskostnader for å gjøre denne jobben på en god måte, beløp seg til 27 millioner. Antall årsverk som gikk med, kan vi sette til seks.

Tilsvarende tall for Sparebankstiftelsen DNB er 132 millioner utdelte kroner, til en kostnad på 47 millioner. Som krevde nær 15 årsverk. Her jobber blant annet fire gaverådgivere, en gavesjef, en musikkinspirator og en kunstrådgiver. Å stå i telefonkatalogen som "gaverådgiver", det hadde vært noe.

Ved en sammenligning mellom de to gaveutdelerne er det naturlig å trekke frem to ting. For det første at kostnadene ikke er så ulike. For Fritt Ords vedkommende beløper kost-

nadene forbundet med utdelingen seg til vel 31 prosent av det utdelte beløp; for Sparebankstiftelsen DNB er det samme tallet nær 36 prosent. For det andre at utdeling i forhold til kapital spriker meget. Fritt Ords gaveutdeling, inklusive kostnadene forbundet med utdelingen, tilsvarte nær fire prosent av kapitalen. Sparebankstiftelsen DNB fremstår som adskillig mer forsiktig eller gnien; her er snakk om kun 0,84 prosent.

Vil Norges største sparebankstiftelse i årene fremover dele ut stadig mer penger, og det på mer kostnadseffektivt vis? Og vil i så fall andre sparebankstiftelser følge etter? Den som lever får se.

Oljefondet – se det er noe helt annet

Det virkelig store fondet Kongeriket sitter på er selvsagt Oljefondet – eller Statens pensjonsfond utland (SPU). Med 5.500 milliarder kroner å hygge seg med. Hvordan ser kostnadene her ut? Under én promille av forvaltningskapitalen krever driften av fondet, som Norges Bank Investment Management (NBIM) står for. Og "gaveutdelingen" – hva koster den? Ett tastetrykk. Nemlig fra NBIM til Finansdepartementet for saldering av statsfinansene. Og beløpet det her er snakk om skal helst holde seg rundt fire prosent av verdien av fondet ved årets inngang.

26. september 2014

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>